

KOTIMAISEN ELOKUVAN RAHOITTAMINEN

Mitä, mistä ja miten?



Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman tutkintotyö
Mediatuotanto
12/2009
Saara Seppä

Opinnäytteen tiivistelmä

Saara Seppä

Kotimaisen elokuvan rahoittaminen

12 /2009

37 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Mediatuotanto

Lopputyön muoto: Kirjallinen

Lopputyön ohjaaja: Sohvi Sirkesalo

Avainsanat: Elokuva, julkinen rahoitus, tukimuodot

Elokuvarahoitus koostuu Suomessa pääasiassa valtion jakamasta julkisesta tuesta, josta vastaa Suomen elokuväsäätiö. Muita rahoittajia ovat televisiokanava, joka ostaa elokuvan esitysoikeudet sekä levittäjä, joka ostaa elokuvan levitysoikeudet. Tuotantoyhtiö sijoittaa hankkeeseensa myös yhtiön omaa riskirahaa, joka määräytyy budjetin suuruuden ja muiden rahoitustahojen tukisummien mukaan.

Kotimaista elokuvaa voi rahoittaa myös kansainvälisten rahastojen kuten EU-rahoitteisen Eurimagen tai Nordisk TV- & Film Fundin avulla. Kumpikin rahasto vaatii että tuotanto pitää sisällään erinäisen määrän yhteistyötä muiden pohjoismaiden tai EU maiden kanssa.

Elokuvaa voi pyrkiä rahoittamaan myös monilla paikallisilla rahastoilla eri maissa, mutta yleisesti myös byrokratia ja hankkeen muut kustannukset, kuten työmäärä, saattavat kasvaa kohtuuttomiksi rahoituksen levitessä liian laajalle.

Ennen kuin Suomessa pääsee kehittämään ja tekemään koko illan elokuvaa, kannattaa kokemusta kartuttaa työskentelemällä alalla ja hankkia kokenut yhtiö viemään hanketta eteenpäin. Näin varmistaa uskottavuutensa ja mahdollisuutensa saada suunnitelmansa ja tavoitteensa kankaalle saakka.

Thesis Summary

Saara Seppä

Financing a Finnish film making

December 2009

37 pages

TAMK University of Applied Sciences

Area of specialization: Media production

Type of Final Project: Written

Thesis supervisor: Sohvi Sirkesalo

Keywords: Feature film, public financing, support systems

Financing a Finnish feature films comes mainly from the governments funding which is shared by Finnish Film Fund. Other financers are television channel which buys the films submission rights and the distributor who buys the rights to distribute the film. The production company invests its own money as much is needed to fill the budget after the official parties.

Finnish film can also be financed by international funds like Eurimage and Nordisk TV- & Film Fund. Both of these funds require that the production includes international co-production companies from another EU country or Scandinavia.

There are lots of different smaller local funds in almost every European country but also the work load can multiply when the financing plan spreads too broad.

Before you can start to develop and work on your own project it is advisable to increase your experience and work in the industry. Also to have an experienced production company to lead the project guarantees that you will be taken seriously.

Sisällys

1.	Johdanto	4
2.	Ideasta toteutukseen.....	6
3.	Tuottaja.....	7
4.	Säätiö	9
5.	Kanava	13
6.	Levittäjä	16
7.	AVEK.....	18
8.	Kansainvälinen rahoittaminen.....	20
9.	Media Desk	21
10.	NFTF Eli Nordisk film & TV fund.....	23
11.	Eurimage eli European cinema support fund	25
12.	Yhteenveto ulkomaisista rahoittajista	29
13.	Case Mannerheim	30
13.1	Haastatteluosuus 2.....	33
14.	Loppusanat.....	35
15.	Lähdeluettelo ja -aineisto	37

1. Johdanto

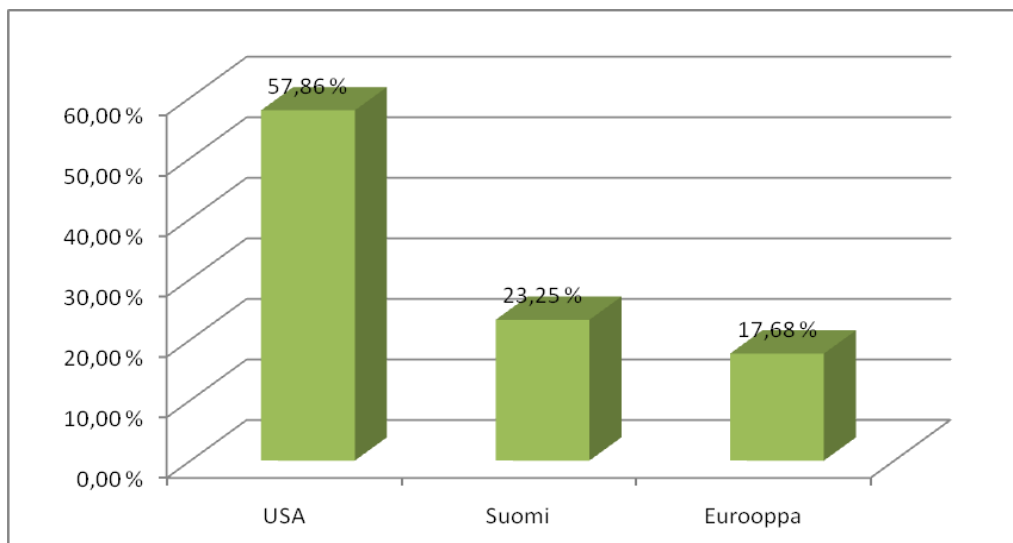
Koin tarpeelliseksi koota eräänlaisen informatiivisen kokonaisuuden koskien kotimaisen elokuvan syntyä, julkista rahoitusta ja käytäntöjä. Vaikka kokonaisuus on suhteellisen yksinkertainen, mukaan mahtuu monta yksityiskohtaa. En edes yritä piirtää syväluotaavaa kuvaa, vaan keskityn antamaan yleissilmäyksen siitä, mitä kotimaisen elokuvan syntyyn vaaditaan.

Käyn päättötyössäni läpi julkisen rahoituksen perustan ja säännöt, koska mielestäni ne osoittavat parhaiten, että suurin osa rahoituksen hankkimisesta on tarkkaa paperityötä, palavereja ja dialogia päättäjien kesken.

Omalla kohdallani, aloitettuani opinnot, en tiennyt kotimaisesta elokuvanteosta juuri mitään. Nyt toivoisinkin suovani kaikille asiasta kiinnostuneille, aloitteleville opiskelijoille mahdollisuuden yleispätevään käsitykseen hankkeen rahoittamisesta, päätyemisestä valkokankaalle ja miten se kaikki mahdollistetaan.

Suomalaisen elokuvan teko on kallista puuhaa. Silti valtiolta saadut tukirahat suhteutettuna kotimaisten elokuvien katsojamääriin ovat Skandinavian alhaisimmat. Vuonna 2008 katsojia suomalaisella elokuvalla oli yhteensä 1 586 420¹. Maailmanlaajuisen tarkastelun jälkeen voidaan todeta, että suomalaiset kannattavat kotimaista elokuvaa katsojalukuina huimilla prosenteilla suhteutettuna katsojamääriin, elokuvien tukisummiin ja kotimaisten elokuvien ensi-iltoihin.

Vuonna 2008 markkinaosuus kaikista kotimaisista elokuvista oli:



¹ Elokvavuosi 2008 Tilastoja

Elokuva säätiön tukivarat olivat 16,1 miljoonaa euroa, jolloin jaettavan tuen määrä kasvoi edellisestä vuodesta 1,7 miljoonaa euroa eli 12 %. Suomen hallitus on kirjannut elokuvatuotannon rahoituksen vahvistamisen ohjelmaansa vuosille 2007–2011. Säätiön tavoitteena on saavuttaa muiden Pohjoismaiden kanssa vertailukelpoinen, 27 miljoonan euron tukivarojen taso vuonna 2011. Suomalaisen elokuvan tavoiteohjelman kaksi muuta keskeistä tavoitetta ovat kotimaisen elokuvan laadun ja kansainvälisen aseman parantaminen².

Elokuvan rahoitusmalli Suomessa koostuu pääasiallisesti kolmesta tahosta: SES, kanava sekä levittäjä. Tietenkin mukana on myös tuottajan oma riskirahoitus eli mikä menee tuotantoyhtiön omasta kassasta. Muut tuet ovat lähinnä nimellisiä, kuten markkinoinnin mukanaan tuomat mahdollisuudet.

Kustannusten ja kunnianhimon kasvaessa yhä useampi tuotanto on alkanut tähyilemään myös maarajojemme ulkopuolelle etsiessään rahoitusratkaisuja ja menestystä elokuvalleen. Suomalaisen elokuvan ongelmakohta on kuitenkin kielellinen ja Aki Kaurismäkeä lukuun ottamatta harva kotimainen elokuva on menestynyt ulkomailla.

Valmis elokuva saa menestyttyään levitystuloja, joilla ensin katetaan levityskulut ja levittäjän elokuvaan sijoittamat ennakkomaksut. Tämän jälkeen maksetaan mahdolliset tuotantoa varten otetut lainat ja jäljelle jäävä osuus jaetaan mahdollisten sijoittajien kesken³.

² Elokuvuvuosi 2008 Tilastoja

³ Hanna Hemilä Karikat ja menestystarinat kansainvälisissä elokuva-alan yhteistuotantohankkeissa 2004

2. Ideasta toteutukseen

Elokuvantekoon on aina liittynyt jonkinasteinen maagisuuden verho. Se assosioidaan glamour-henkiseksi bisnekseksi, jossa liikkuu isot rahat ja jonka parissa työskentely tekee jokaisesta arvostetun, kuuluisan ja rikkaan - tai niin ainakin halutaan uskoa. Jotta asiasta syntyisi realistinen kuva, hahmotan aluksi miten tuotannot lähtevät liikkeelle.

Käsikirjoitus on tietenkin jokaisen elokuvan lähtökohta rahoitusta ajatellen. Käsikirjoitus tulee tuottajalle kirjoittajan lähettämänä, tuottajan pyytämänä, oikeuksien hankintana kirjasta, tai vaikka sattumalta. Kirjoitusta aletaan hioa sen kuvattavaan muotoon yhdessä tuottajan kanssa, lähestytään ohjaajaehdokkaita, joille ideaa ja käsikirjoitusta esitellään ja neuvotellaan elokuvan muodosta, sisällöstä ja näkemyksistä.

Ohjaajapäätöksen jälkeen aletaan etsiä potentiaalisia näyttelijöitä ja ryhdytään kokoamaan kuvausryhmää. Tämä kaikki vaatii kuitenkin rahaa. Muun muassa kirjoittajalle maksetaan jokaisesta versiosta ja ajasta sen parissa - pitkistä elokuvasta versioita tulee helposti viisikin kappaletta. Mikäli käytetään casting-toimistoa näyttelijöiden etsimiseen ja koekuvaukseen, heille maksetaan, unohtamatta tuottajan omaa palkkaa jne. Tässä vaiheessa isommassa tuotannossa on jo muitakin tekijöitä, kuten tuotantopäällikkö, joka alkaa yhdessä tuottajan kanssa hahmottaa tulevan elokuvan budjettia, kuvaaja, jonka kanssa ohjaaja tekee kuvassuunnitelmaa jne.

Tämä kaikki on elokuvan kehittelyä mutta miten, mistä ja keneltä rahoitusta aletaan sitten hankkia, jotta kaikki tämä, itse kuvaukset, jälkityöt ja ensi-ilta toteutuisivat?

3. Tuottaja



Tuottaja on elokuvan isä tai äiti hahmo. Leikkimielisesti ajatellen, tuottaja on se, joka istuu rahakirstun päällä ja hänen kauttaan syntyvät hanketta eli elokuvaa edesauttavat sopimukset ja solmitaan vaadittavat yhteistyöt.

Haastattelin kotimaisen rahoitusmallin käytännöistä tuottaja Jarkko Hentulaa Juonifilmi Oy:stä.

”Lähtökohtaisesti hankkeen kehittelyrahaa antaa ainoastaan SES ja mahdollisesti levittäjä. On käsikirjoitus tai idea, jonka aikana pallorellaan asiaa ja maksut menevät yleensä tällöin tuotantoyhtiön pussista. Hanketta yritetään saada sellaiseen vaiheeseen, että tarinasta olisi treatment, jonka kanssa lähestytään SES:tä uudelleen” sanoo Hentula.

”Levittäjä saattaa lähteä mukaan jo varhaisessa vaiheessa, jos suhde yhtiöön on luotu jo aikaisemmin. Tämä tietenkin tarkoittaa, että yhtiön kanssa on jo tehty useita projekteja. Käytännössä säätiö on ensimmäinen hankkeelle vihreää valoa näyttävä taho, koska jos käsikirjoitus on saanut jo tukea, hanke on jo niin sanotusti sisällä” tähdentää Hentula. Mitä aikaisemmin säätiön saa mukaan, sen varmemmin myös muut tahot lähtevät tukemaan projektia. Hentulan mukaan säätiö suosii käsikirjoitustukea ennemmin yhtiön kanssa haettuna, koska kokemukset ovat johtaneet tähän. Hentula tähdentää että: ”Kun käsikirjoitus on valmis, lähestytään muita perusrahoittajia eli televisiokanavaa ja levitysyhtiötä. Levittäjä voi joskus poikkeuksellisesti tukea kehittelyvaihetta (”output deal”, eli levittäjä sitoutuu levittämään kaikki kyseisen tuotantoyhtiön elokuvat, jolloin levittäjä voi tukea pienellä summalla jo kehittelyvaihetta)”.

Käsikirjoituksen sisältö määrittelee, mitä kanavaa lähdetään lähestymään. Järjestys on omavalintainen. ”Marssijärjestys on perinteisesti ollut että YLE maksaa eniten, sitten Mainostelevisio ja viimeisenä Nelonen” toteaa Hentula. Etenkin, jos levittäjä on uusi, on suositeltavaa katsoa edellisen viiden vuoden elokuvat kyseiseltä yhtiöltä, verrata omaa tuotantoaan siihen ja tehdä päätös levittäjän profiilista esimerkiksi sillä perusteella. Toinen vaihtoehto on lähestyä kaikkia yhtä aikaa ja katsoa, kuka on valmis sijoittamaan ideaan. Samaan aikaan tapahtuu lisäkehittely säätiön kanssa. Tässä vaiheessa pitäisi olla jo ohjaaja sitoutettuna tuotantoon.

Tuotantoyhtiön omien varojen käyttökapasiteetti riippuu yhtiön omasta varatilanteesta. Jos on kyse kirjasta muokattavasta käsikirjoituksesta, optio maksetaan omasta pussista. Myös sopimukset vaikuttavat. Usein tuottaja tekee alkutaipaleen työt ilmaiseksi. Oma hyvyys ja puheenlahjat voivat tuoda paljon säästöjä. Ohjaaja ja käsikirjoittaja voivat

myös osallistua kustannuksiin, kun puhutaan aloittelevista elokuvantekijöistä. Parhaassa tapauksessa rahaa alkaa kulua vasta casting- ja kuvausvaiheessa.

Henkilökohtaisesti Hentula on sitä mieltä, että: ”oman yrityksen pystyyn pistäminen ei ole helpoin ja ehkä järkevin tie, vaan elokuvatuottajan ammatista haaveilevan tulisi hankkia kokemusta ja nimeä ison ja kokeneen yhtiön siipien suojassa. Toinen vaihtoehto on kehittää hanketta ja lähestyä isompaa tuotantoyhtiötä ja ehdottaa yhteistuotantoa, jolloin pääoikeudet jäisivät kuitenkin pienelle yhtiölle”.

Pitää kuitenkin muistaa, että sekä säätiö että kanavat ovat tuotantovastuussa jollekin ja siksi vakuuksia odotetaan. ”Vaikka alkutaipale ei tuottaisi, pitää elokuvan tekoa ajatella maratonina eikä 100m juoksuna” sanoo Hentula. Ongelmia on tullut, kun pienet yhtiöt eivät ahneuksissaan halua lähteä yhteistuotantoon isomman kanssa, jolloin riskit kasvavat ja elokuva jää usein tekemättä.

”Muutosvastarinta on luonnollista ja sitä ilmenee joka puolella. Taidolla on merkitystä, mutta loppujen lopuksi se on tahto joka ratkaisee”, Hentula muistuttaa.

4. Elokuva säätiö

Suomen elokuvasäätiö on Opetusministeriön alainen itsenäinen säätiö, joka saa varansa suurimmaksi osaksi valtion talousarviossa Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista elokuvataiteen edistämiseen osoitetusta määrärahasta. Säätiön johdossa on Irina Krohn ja elokuvarahoituksen kannalta olennaisessa roolissa tuotantoneuvojat, jotka tekevät tukipäätökset koskien eri tukia⁴.

Tutustuin elokuvasäätiön tukiohjeisiin ja laadin niiden pohjalta tiivistetyn katsauksen tukimahdollisuuksiin pitkän elokuvan teossa.

Suomen elokuvasäätiön tuki jakautuu viiteen eri osioon: käsikirjoitustuki, kehittämistuki, tuotannon ennakkotuki, markkinointi- ja levitystuki sekä tuotannon jälkituki. Tuotantoyhtiö voi hakea näitä kaikkia. Mikäli elokuva onnistutaan tekemään ilman aiempia tukia tai vain osalla näistä, on tuotannon jälkituki aina automaatio.

Käsikirjoitus tuki on suurimmillaan 10 000 euroa yhtä elokuvaa kohden. Tukea varten tulee säätiölle toimittaa käsikirjoituksen työsuunnitelma. Tässä vaiheessa käsikirjoittajalla todennäköisesti on mukana tuotantoyhtiö, joka auttaa työsuunnitelman laatimisessa. Mikäli käsikirjoituksella ei ole tilaajaa tai muuta tahoa tukemassa työstämävaihetta, käsikirjoittaja vastaa itse suunnitelman laatimisesta.

Kehittämistuen suuntaaminen on jokaisen tuotantoyhtiön oman harkinnan mukaista. Tukea varten tulee säätiölle toimittaa:

- kehittämissuunnitelma
- kehittämisen kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma
- enintään 1kk vanha verovelkatodistus
- todistus maksetuista eläkevakuutusmaksuista.

Enimmillään kehittämistuki voi yhtä elokuvaa kohden olla 100 000 euroa. Elokuvasäätiön internet-sivuilta löytyy kattava dokumenttipohja-arkisto, josta tulostamalla saa tarvittavat paperit itselleen.

Tuotannon ennakkotuki voi olla enimmillään 70 % elokuvan kokonaiskustannuksista. Mikäli elokuva on jo saanut säätiöltä kehittämistukea, lasketaan se osaksi tuotannon ennakkotukea. Tukea myönnetään vain tekeillä oleville elokuville, ei valmiille projekteille. Säätiön säännösten mukaan elokuva on valmis silloin, kun esityskopio tai televisio-master ovat valmistuneet. Tukea varten tulee säätiölle toimittaa:

⁴ Suomen Elokuvasäätiön esittely www.ses.fi

- elokuvan käsikirjoitus
- yksityiskohtaisesti eritelty kustannusarvio, jonka tulee sisältää kaikki välittömät kulut, mukaan lukien 7-10 %:n varaus satunnaisiin kuluihin, sekä tuotannonaikaiset markkinointikulut mm. tiedotus-, PR- ja mediakulut
- rahoitussuunnitelma
- tuotantosuunnitelma, joka pitää sisällään tuotanto aikataulun ja tiedot taiteellisen ja taloudellisen vastuun kannalta keskeisistä henkilöistä
- säätiön vahvistaman mallin mukaan laadittu alustava markkinointi- ja levityssuunnitelma elokuvateatterilevitystä varten
- säätiön vahvistaman mallin mukaan laadittu infolomake
- valokuva elokuvasta sähköisesti
- enintään 1kk vanha verovelkatodistus
- todistus maksetuista eläkevakuutusmaksuista.

Markkinointi ja levitystukea voi hakea joko tuotantoyhtiö, joka omistaa elokuvan esitysoikeudet tai levitysyhtiölle, jolla on elokuvan levitysoikeudet. Tuki on enimmillään 80 000 euroa. Hakemus tulee lähettää säätiölle viimeistään 6 viikkoa ennen ensi-iltaa. Sen tulee sisältää:

- tuottajan ja levittäjän yhdessä laatima, säätiön vahvistaman mallin mukainen lopullinen markkinointi- ja levityssuunnitelma
- säätiön vahvistaman mallin mukainen yksityiskohtaisesti eritelty kustannusarvio
- allekirjoitettu levityssopimus
- tiedot markkinointiyhteistyöstä ja -kumppanuudesta
- enintään 1kk vanha verovelkatodistus
- todistus maksetuista eläkevakuutusmaksuista

Ennen päätöksen tekoa tuottaja, levittäjä ja säätiön edustajat käyvät yhdessä markkinointi suunnitelman läpi.

Tuotannon jälkitukea voidaan myöntää kotimaisen elokuvan katsojamäärän perusteella. Elokuvalla tulee olla vähintään 45 000 normaali hintaisen lipun lunastanutta katsojaa. Tuotannon jälkitukea myönnetään 4 euroa jokaista ensimmäisen esitysvuoden normaalihintaisen pääsylipun maksanutta katsojaa kohden. Tuotannon jälkituen kokonaismäärä voi kuitenkin olla enintään 200.000 euroa ja enintään 50 % säätiön hyväksymistä tuotantokustannuksista. Milloin säätiön on myöntänyt elokuvaa varten tuotannon ennakkotukea, voi ennakkotuen ja tuotannon jälkituen yhteismäärä olla enintään 400.000 euroa ja enintään 50 % säätiön hyväksymistä tuotantokustannuksista. Jälkituen saaminen edellyttää tietenkin että tuenhakija on toimittanut hakemuksen perusteena olevasta elokuvasta auktorisoidun tilintarkastajan varmentaman selvityksen elokuvan kokonaiskustannuksista sekä erittelyn toteutuneesta rahoituksesta ja rahoituslähteistä. Jälkituki tulee käyttää tuotantotukiohjeiden mukaisesti elokuvatuotannon kehittämiseen tai tuotantoon. Tuensaaja voi käyttää jälkitukea

hakemuksen perusteena olevan elokuvan omarahoitusosuutta kattamaan. Tuensaajan on tukisopimuksessa sovittuun päivämäärään mennessä, kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluessa tukisopimuksen allekirjoittamisesta, annettava säätiölle kirjallinen loppuselvitys jälkituen käytöstä. Tuenhakijan tulee toimittaa säätiölle tukihakemuksen liitteinä:

- Tuen käyttösuunnitelma
- Levittäjän varmentama selvitys elokuvan maksaneista katsojista elokuvateattereissa ensimmäisenä esitysvuotenaan
- Yhtiön viimeksi valmistunut tilinpäätös sekä voimassaoleva kaupparekisteriote
- Enintään kuukauden vanha verovelkatodistus ja todistus maksetuista eläkevakuutusmaksuista

Tuotannon jälkituesta on allekirjoitettava tukisopimus säätiön ja tuensaajan välillä 6kk kuluessa myönteisen tuenvarauspäätöksen tekemisestä.

Jälkituki maksetaan kahdessa tai useammassa erässä, 1. erä tukisopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja viimeinen erä 20 % loppuselvityksen tultua hyväksytyksi säätiössä. Milloin säätiö on myöntänyt elokuvalla tuotannon ennakkotukea, sovelletaan jälkitukeen niitä tukiohjeita, jotka olivat ennakkotukipäätöshetkellä voimassa⁵.

Haastattelin Suomen elokuvasäätiön hallintojohtaja Nina Otvaa, jotta saisin inhimillisen näkemyksen ja mielipiteen SES:n toiminnasta:

”Elokuvan tukiin vaikuttavia asioita ovat mm. se onko elokuva saanut jo käsikirjoitustukea. Jos on, siirrytään suoraan kehittämistukeen. SES käy dialogia muidenkin rahoittajien kanssa, kuten kanavan. Hankkeet eivät tupsahda hakemukset edellä vaan prosessia on käyty jo käsikirjoitusvaiheessa. Esittelyvaiheessa tulee esittää useampi käsikirjoitusversio. Dialogi on aloitettu jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Tuotantoneuvoja määrää. Pitää olla jo olemassa olevaa rahoitusta. Tuotantotukipäätös vaatii tarkat rahoitussuunnitelmat. Ennen kuin tukisopimus voidaan tehdä, kaikki muu rahoitus tulee olla kasassa - ainakin sopimukset muiden tahojen kanssa. Tuotannon ennakkotuen kanssa edellytetään ainakin levityssopimus teatterin kanssa. Ylen varat puolittuivat 2006 ja 2007 niitä ei ole enää ollenkaan. Yle itse selittää toimintansa niin, että se siirtää ennen SES:lle menneet varat suoraan esitysostoihin, jolloin raha on edelleen elokuvatuotantojen käytössä.

Tuotantoon ja jakeluun suunnatut varat ovat aina erikseen. Tuotantoon varatut varat jaetaan tietyn pitkään sovelletuin periaattein. Jälkituki on aina automaatio, osa tuotantotukea, jonka käyttösuunnitelman säätiön hallitus aina vahvistaa. Tuotantoneuvojille jaettavat varat noudattavat tiettyjä prosentti jakaumia, joita on käytetty jo kauan. Varat jakautuvat prosentuaalisesti niin että n.80 % tukivaroista kuuluu tukiryhmä ykköseen, joka pitää sisällään kehittämistuen, tuotannon ennakkotuen,

⁵ Suomen Elokuväsäätiön tukiohjeisto 2009

tuotannon jälkituen sekä markkinointi- ja levitystuen. 80 % menee teatterilevitykseen ja 20 % TV-levitykseen tähtääviin elokuvaan. Jako on tuotantoneuvojen kesken samantyyppinen, eivätkä prosentit juurikaan vuosittain muutu. Se, että jälkituki vie summasta automaattisesti n. 500 000 euroa, vaikuttaa tietenkin muihin tukisummiin. Sen mukaan on summia tarkasteltava. Vuoden alussa tuotantoneuvoilla on olemassa jo jonkinlainen skenaario mahdollisista tuotantoon menevistä elokuvista, jolloin summien jako helpottuu.

Tuotantoneuvojat keskustelevat keskenään ja hallintojohtaja on kokoava hahmo, joka tekee paperit ja laskelmat. Lisäksi dialogi jatkuu ihmisten kesken, että onko tämä nyt tilanne, jonka kanssa kaikki ovat valmiita elämään. SES:n toiminta perustuu pitkälti ryhmätyöskentelyyn, eikä yksilöiden tekemiin päätöksiin. Rahaa ei jaeta sitä mukaa, kun ihmiset kävelevät sisään, vaan pitkällisten keskustelujen ja prosessien jälkeen. Yleensä on käyty jo käsikirjoitus- ja ennakkotuotantotuen vaihe”.

Ensikertalaiset ja uudet tuotantoyhtiöt ovat Otvan mielestä kaksipiippuinen asia. Näillä rahoituksilla kovinkaan montaa elokuvaa ei tehdä. Vuosittain määrä on n. 10–12 elokuvaa. Kovin montaa tuotantoyhtiötä ei sillä voida elättää. Ennen pitkää elokuvaa tulisi olla näyttöä lyhytelokuvista, mainoksista ja televisiosta - eli kokemusta.

Itse olen alalla työskennellessäni huomannut, että luottamusta herättää heti enemmän, jos hankkeessa on mukana vähänkään piireissä tunnetumpi nimi esimerkiksi osatuottajana.

5. Kanava

Kotimaisen elokuvan rahoituksen seuraava osapuoli on televisiokanava. Suomessa rahoittavat kanavat ovat pääperiaatteessa YLE, MTV3 ja sen sisarkanava Sub sekä Nelonen. Uusina kanavina TV Viisi, joka ei tietävästi kuitenkaan ole vielä laajentanut toimintaansa rahoittamiseen ja oikeuksien ostoon. Kanavien jakamat summat esitysoikeuksista pyörivät kanavan mukaan 150 000€-300 000€ välillä, riippuen oikeuksien laajuudesta.

Kanavan toimintaperiaatteista kertoi Yleisradion Erkki Astala. Toimintaperiaate on kutakuinkin samanlainen muillakin kanavilla. Toki, jos kyseessä on MTV3 tai Nelonen, voidaan elokuvanteossa ottaa huomioon myös kaupalliset mahdollisuudet.

”Ensinnäkin se miksi me rahoitamme suomalaista elokuvaa, on se, että me ostamme esitysoikeudet. Me emme tue emmekä siis ole osatuottajia niin, että olisimme jakamassa tuottoja, vaan käytännössä ostamme esitysoikeuksia. Se mitä ostamme, lähtee ihan ohjelmistollisesta tarpeesta, mikä elokuva sopii kanavan tarpeisiin. Yleisradio on siinä mielessä erikoisasemassa muihin kanaviin nähden, että meidän tehtäviin kuuluu suomalaisen kulttuurin edistäminen. Sillä tavalla meidän osallistuminen suomalaisen elokuvan rahoittamiseen on huomattavasti laajempaa ja monipuolisempaa kuin muilla TV-yhtiöillä.”, Astala toteaa.

Pitkien elokuvien kohdalla Yleisradiolla on kaksi pääkanavaa TV1 ja TV2, joilla on varaa tehdä sellaisia satsauksia, joita pitkän elokuvan rahoittaminen vaatii. Ruotsinkielinen kanava vain silloin, jos kyseessä on kaksikielinen tai puhtaasti ruotsinkielinen projekti.

Lähtökohdat, millä lähdetään rahoittamaan, ovat puhtaasti ohjelmistolliset. YLE pyrkii rahoittamaan elokuvia, jotka sopivat kunkin kanavan profiiliin. Kun puhutaan elokuvista joissa he ovat osarahoittajina, aloite on tuottajalla ja elokuvalla tulee olla muitakin markkinoita, kuin TV- markkinat. He pyrkivät tietenkin katsomaan elokuvaa tarjonnan ehdoilla, eikä vain ahtaasti kanavan profiilin kannalta.

Käytännössä Yleisradiossa lähdetään siitä, että tuottaja esittelee heille elokuvan aiheen tai suunnitelman. Silloin on jo ensimmäinen käsikirjoitus versio olemassa. On myös mahdollista, että hanke esitellään yksin kanavalle, TV1:n tai TV2:n tilaajalle, joka ottaa kantaa ensin kiinnostaako mahdolliset oikeudet. Sen jälkeen prosessi käydään läpi yhteistuotannoissa.

Yleisradiossa ollaan mielellään mukana prosessissa jo hyvin varhaisessa vaiheessa: ”Aloitetaan keskustelu, saadaan tietää esitysoikeuksista ja voidaan antaa omaa palautetta, henkistä ja joskus ihan aineellistakin tukea. Tätä keskustelua käydään meidän kanssa niin kuin sitä käydään elokuvasäätiönkin kanssa. Meidän kanssamme

keskustelu ei ehkä ole yhtä intensiivistä, mutta palavereja on kuitenkin useampaan otteeseen, kunnes mennään tuotantoon.”, kertoo Astala. Pelkistä ideoista ei lähdetä keskustelemaan vaan pitää olla käsikirjoitus jo pitkällä, ainakin ensimmäinen versio olemassa. Astalan arvio on, että ensimmäisestä ”yhteydenotosta pitää laskea ainakin vuosi eteenpäin ennen kuin kuvaukset pääsevät alkamaan”.

Hankkeen profiili on kuitenkin määräävimmissä asemassa. Siinä missä kaupallisilla kanavilla on tavoitteena saada elokuvia, joilla on katsojia, toki sitä toivotaan myös YLE:ssä, mutta Yleisradiossa ollaan monipuolisempia siinä, millä tuotantoja arvioidaan, ja toisaalta taas se, että se pelkästään kiinnostaa yleisöä, ei ole riittävä syy Yleisradiolle lähteä mukaan. Periaatteessa haetaan laatua ja omaperäisyyttä. Elokuvalle saisi olla muutakin kuin ainoastaan yleisöä kiinnostavaa sisältöä. Elokuvalle saisi olla jotain sanottavaa katsojille.

Jatkuvia raportointeja ei edellytetä, mutta mikäli tuotannon aikana tapahtuu jotain isoja muutoksia, kuten taloudellisia tai henkilövaihdoksia, tai jos suunnitelmat muuttuvat alkuperäissuunnitelmasta paljon, edellytetään että niistä tiedotetaan. Periaatteessa voidaan käydä jopa keskusteluja voiko, tällaisia muutoksia tehdä, jos se sovittuja asioita.

Kuvausten jälkeen edellytetään, että kanava saa taloudellinen raportin siitä missä tuotannollisessa vaiheessa mennään, koska kuvaukset ovat kuitenkin se vaihe, jossa rahaa eniten käytetään. Kanava haluaa olla tietoinen siitä, että tuotanto on hallinnassa vielä kuvausvaiheen jälkeenkin. Ellei ole, siitä keskustellaan tuottajan kanssa. Jos näyttää siltä, että budjetti on ylitetty tai sen kanssa on ongelmia, kanava haluaa saada tuottajalta vakuudet, että tuotanto pystytään viemään loppuun.

Sisällöllisesti kanava haluaa nähdä leikkausvaiheessa työkopion ja hyväksyä kuvaleikkauksen. Kanava ei yleensä esitä yksityiskohtaisia vaatimuksia siitä, miten asioiden tulisi mennä. Lähinnä halutaan katsoa, että leikkausvaiheessa tehdään kaikki mitä voidaan tehdä. On myös tuottajalle ja tekijälle hyödyllistä saada kyseissä vaiheessa palautetta, koska kanavan edustajat ovat lähinnä kuin katsojan silmät.

Opiskelijaelokuvia esitetään säännöllisesti Uusi Kino -ohjelmapaikalla. Astalan mukaan on olemassa tiettyjä suunnitelmia että opiskelijoiden tekemiä elokuvia hankittaisiin ohjelmistoon enemmänkin. Toisin sanoen tiukkoja ammattilaisuuden kriteereitä YLE:ssä ei ole - kriteerit ovat enemmänkin ohjelmistollisia. On kuitenkin melko epätodennäköistä, että YLE lähtisi ennakkoon rahoittamaan mitään muuta kuin ammattimaista elokuvan tekoa.

Kanavan ostamat esitysoikeudet tarkoittavat käytännössä sitä, että kanavalla on oikeus esittää kyseinen elokuva kanavallaan niin monta kertaa niin monen vuoden aikana, kun sopimukseen kirjataan. On olemassa erilaisia sopimusmalleja. Voidaan tietenkin tehdä sellaisiakin sopimuksia, että esityskertoja voi tietyn ajan sisällä olla rajaton määrä tai että elokuvaa voidaan esittää rajattomasti ja ikuisesti, joka on tietenkin harvinaista.

Nämä koskevat niitä yhteistuotantoja joissa yleisradio on osarahoittajana. Jos YLE maksaa kokonaan hankkeen kustannukset, eli kyseessä on tilaustuotanto, silloin esitysoikeuksien kesto ei ole rajoitettu. Oikeudet ovat ikuiset, mutta kertojen määrä on rajoitettu. Oikeudet saattavat olla rajoitettuja myös silloin, jos tulee sopimuksessa määriteltyjen esityskertojen lisäksi uusintoja, jolloin niistä sovitaan erikseen korvaus.

Keskustelua mahdollisesta yhteistyöstä käydään jo aivan alkuvaiheessa, jolloin ei periaatteessa tarvitse olla vielä muuta rahoitusta. Lähtökohtaisesti kanava lähtee keskustelemaan tuottajan kanssa, jolloin tuottajalla on jo intressi ja sitoutuminen hankkeeseen. Siinä vaiheessa kun lähdetään tekemään sopimusta, muu rahoitus on oltava olemassa. Ilman rahoitusta mikään tuotanto ei lähde käyntiin.

Elokuvan kehittäminen ja rahoitus on pitkä prosessi. Noin kolme vuotta on normaali aika ennen kuin päästään tuotantoon. Sinä aikana tuottajan työnä on käydä sisältö- ja rahoitusneuvotteluja. Periaatteessa se on hyvin yksinkertaista. Rahoitussuunnitelma tulee saada kasaan. Käytännössä jokainen rahoittaja tekee omat päätöksensä.

Opiskelijoilta odotetaan ensin näyttöä jostakin muusta ennen kuin pitkä elokuva tulee todennäköiseksi. Jos tulee tilanne, että yksi sanoo kyllä ja toinen ei, sille ei voi mitään. Tuottajan toimenkuvaa on hallita sekä taloudellista, että luovaa prosessia elokuvanteossa. Toistaiseksi Suomessa on kuljettu sitä tietä rahoittajien kanssa yhtä matkaa.

Astalalla on neuvo aloitteleville tuottajille: ”Usein tuottajilla on optimistinen kuuloaisti. Kuullaan ne asiat mitkä halutaan kuulla. Jos ei suoraan ilmoiteta kielteistä suhtautumista, tuottaja uskoo projektiin, vaikka rahoittajat suhtautuisivatkin varauksellisesti. Se on hieno piirre mutta kannattaa opiskella myös realismia”.

Tuottajan ja rahoittajien välinen kommunikointi on hyvin herkkä prosessi. Rahoittajien taholta liika negatiivisuus saattaa saada hyvänkin projektin menettämään mahdollisuutensa ja liika positiivisuus saattaa taas saada yhtäläillä kadottamaan todellisuudentajun projektista. Tuottajan kannattaa opetella hyvin tarkkaan kuuntelemaan niitä viestejä joita tulee. On äärimmäisen tärkeää tietää mitä on tekemässä ja pystyä vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Rahoittajien mieliksi ei pidä lähteä viemään projektia mihinkään suuntaan, vaan seistä tiukasti omien näkemystensä takana.

6. Levittäjä

Elokuvan yksi tukimuoto on levittäjien elokuvalla myöntämä rahoitus. Jotta elokuvasta kiinnostuisi säätiö tai kanava, pitää sillä tietenkin olla myös teatterilevityksestä vastaava yhtiö. Levittäjiä Suomessa ovat mm. Sandrew Metronome, FS-film, Nordisk Film ja Finnkino. Se, minkälaisen roolin levittäjä produktiossa haluaa, on pitkälti levittäjän ja tuottajan välisen sopimuksen tulos. Jotkut levittäjät haluavat toimia osatuottajina, kun taas toiset ovat kiinnostuneet nimenomaan levittämään ja markkinoimaan valmista tuotetta. Tällöin he ovat erityisen kiinnostuneita esityskanavasta, joka profiloi elokuvaa ja määrittää myös valmiin elokuvan markkinointia. Jos esim. esitysoikeudet ovat YLE:lla, ei TV-markkinointi mainostelevisiossa tule silloin kyseeseen, vaan täytyy kehittää muita mainontatapoja. Rahallisesti levittäjien rahoitussummat liikkuvat 50 000€ ja 500 000€ välillä. Summan laajuus riippuu usein elokuvan kaupallisesta potentiaalista.

Haastattelin levittäjän näkökulmasta FS-filmin silloista toimitusjohtajaa Lasse Hyytiä.

”Levittäjää kannattaa alkaa lähestyä elokuvan rahoittamisessa, kun käsikirjoitus alkaa saada lopullista muotoaan. Levittäjää etsittäessä suhteet merkitsevät paljon. Yleistä myös on, että säätiö ei ole vielä antanut tuotantotukea, tai että kanavaa ei vielä ole saatu projektiin mukaan, kun levittäjään otetaan jo yhteyttä. Levittäjä onkin helpompi saada elokuvan rahoitukseen mukaan, jonka jälkeen lähestytään kanavaa ja säätiötä. Ensimmäinen rahoituserä maksetaan kuvausten alkaessa, toinen kuvausten loppuessa ja viimeinen ensimmäisen printin jälkeen.

Kuvauspaikalle levittäjä eksyy harvoin, ellei halua tuoda toimittajia tai elokuvateattereiden omistajia seuraamaan kuvausten etenemistä. Tuottajan kanssa keskustellaan jatkuvasti, mutta raportointeja levittäjä ei vaadi samalla tavalla kuin säätiö ja kanava.

Markkinointia suunnitellaan jatkuvasti jo ennakkosuunnitteluvaiheessa. Materiaalia katsotaan tuottajan aktiivisuudesta ja uskalluksesta riippuen. Levittäjä ei myöskään ole materiaalin suhteen vaativa, vaan jättää taiteellisen näkemyksen tuottajalle ja ohjaajalle.

Ensikertalasiin suhtaudutaan välttämättömällä varauksella. Mikäli ohjaajalla ei ole paljoa kokemusta, ei voida olla varmoja lopputuloksesta. Jos tuotantoyhtiö on kokematon ja pieni, herää väistämättä epäily kuinka tullaan selviämään kassakriiseistä, joita tulee joka ikisessä tuotannossa, kun rahaliikenne maksetaan yleensä mahdollisimman takapainotteisesti. Levittäjä ei halua joutua tahtomattaan pankiksi, mikäli rahat on käytetty jo tuotannon alkumetreillä. Vaikka paperilla on tulot, menot ja budjetti kunnossa, kriisit liittyvät yleensä siihen että rahat eivät tule ajoissa” kertoo Hyyti.

Hyytin oma mielipide kotimaisesta rahoitusmallista on, että se toimii tuottajan kannalta hyvin: ”Meillä on todistettu useaan otteeseen että pystytään tekemään elokuvia alle miljoonalla, jolloin kyetään rahoittamaan luopumatta omistusosuuksista. Ruotsissa esim. suurin osa tuotoista joudutaan antamaan eteenpäin, jolloin tuottajan mahdollisuudet menestyä rahallisesti ovat heikot.”

Suomessa kanavat eivät vielä vaadi osuuksia elokuvan menestyksestä lippuluukuilla. Rahaa on kuitenkin aivan liian vähän ja aiheita jää jalkoihin, koska ei kyettä kilpailemaan ulkomaisten elokuvien rinnalla.

Suomessa on jo moni tuotantoyhtiö sulautunut osaksi levitysyhtiötä tai leimautunut levittämään elokuvansa aina saman yhtiön kautta. Esimerkiksi Juonifilmi Oy tekee yhteistyötä FS-Filmin kanssa, joka on yhtiön osaomistaja ja MRP Productions Oy ja Solar Films ovat siirtyneet kokonaisuudessaan Nordisk Filmsin omistukseen. Näin ollen on ainoastaan luonnollista, että kyseiset levitysyhtiöt levittävät kyseisten tuotantoyhtiöiden elokuvia.

7. AVEK

Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK perustettiin 1987 Kopiosto ry:n yhteyteen. Se tukee monipuolisia ja myös kokeilevia audiovisuaalisia tuotantoja. AVEK:n toimikausi on heinäkuun alusta seuraavan kesäkuun loppuun. Kopioston hallitus nimeää johtokunnan ja tarvittavat asiantuntijaryhmät, kuten tuotantoneuvojat.

Kun keskitymme puhtaasti fiktiivisen elokuvan rahoitukseen, AVEK:n tukimuodoista kulttuuriviennintuki sekä VIETERItuki soveltuvat kokoillan elokuvien tukivaihtoehtoiksi. Pitkiä näytelmäelokuvia AVEK tukee harvemmin. Ennen se jakaa rahoitusapua esimerkiksi televisiosarjojen kehittämiseen. Suoranaista estettä tuen hakemiselle ei kuitenkaan ole.

VIETERItuki on tarkoitettu liikkuvan kuvan eri osa-alueisiin kuuluvien teosten kehittämiseen ja se on avoin kaikille tekijäryhmille. Lisävakuuksia tukihakemukselle tuo, mikäli elokuvassa on jonkinlainen uusi kehittelyyn liittyvä avaus tai että sen keskeisessä asemassa on uudet ja nuoret tekijät. Sisällölliset kriteerit ratkaisevat tuen myöntämisen.

Tuki myönnetään hankkeen käsikirjoittamiseen tai muuhun kehittämiseen sekä tuotannon valmiiksi saattamiseen. Henkilölle tai työryhmälle tuki voidaan myöntää kohdeapurahana, tuotantoyhtiölle, kehittelytukena. Hakemuksessa tulee olla seuraavat liitteet:

- synopsis/ treatment
- valmis tai pitkälle kehitelty käsikirjoitus
- työsuunnitelma
- kehittälyvaiheen kustannus arvio
- selvitys hakijan aikaisemmasta toiminnasta

Kulttuurivientituki on tarkoitettu kansainvälisten yhteistyöhankkeiden valmisteluun sekä suomalaisten teosten kansainväliseen markkinointiin. Varoilla edistetään teosten leviämistä, tuottajien ja tekijöiden osallistumista yhteistuotantoihin, tiedonhankintaa ja koulutusta. Tukea myönnetään ideoiden ja valmiiden teosten markkinointiin, mihin voivat kuulua mm. kansainvälisten yhteistuotantojen rahoitusmahdollisuuksien selvittäminen, teosta tai tuotantoyhtiötä koskevan esittelymateriaalin käänös-, toimitus- ja valmistamiskulut sekä muu kotimaisen tuotannon kansainvälisen levityksen kannalta tarpeellinen toiminta. Tuesta myönnetään myös matka-apurahoja festivaaleille ja tapahtumiin osallistumiseen. Tukea voivat saada tekijät, joiden teos esitetään kyseisellä festivaalilla tai tapahtumassa. Tukea myönnetään korkeintaan puolet hankkeen suorista kuluista. Poikkeuksen voivat muodostaa matka-apurahat.

Kunkin hallituksen toimikaudella järjestetään yhdestä kahteen hakukertaa. Tukea myönnetään sisäänjättöaikojen puitteissa ja hakemukset tulee toimittaa AVEK:n tuotantoneuvojille.

Tuen saajan kanssa tehdään sitoumus tuen käytöstä. Käyttöselvitys annetaan sitoumuksessa mainittuun ajankohtaan mennessä. Selvityksen muodosta sovitaan sitoumuksessa. Jos selvitystä ei ole toimitettu määräaikaan mennessä, eikä uutta määräaikaa ole sovittu, on myönnetty tuki maksettava takaisin.

AVEK:lta on mahdollista hakea myös kulttuurinvientituke, joka tulee kysymykseen kun kyseessä on jo valmis elokuva. Näin ollen tuki ei sovellu esivalmisteluun tai itse kuvausvaiheeseen. Tämä tuki muoto on kuitenkin myös varteen otettava valmiin elokuvan ulkomaisen markkinoinnin kannalta⁶.



⁶ AVEK Tukiohjeet 2008–2009

8. Kansainvälinen rahoittaminen

Hanna Hemilän mukaan 1990-luvulla korostettiin, että suomalaisiin elokuvatuotantoihin olisi hankittava ulkomaista rahaa. Kansainvälisen yhteistuotannon asioista hanke saisi enemmän rahaa, taiteellinen panos ja levitys paranevat, elokuvasta tulisi kansainvälisesti parempi, sen arvostus nousisi ja syntyisi hienoja kansainvälisiä suhteita.

Useat suomalaiset tuottajat ovat hakeneet ulkomaista rahoitusta kotimaasta saatavien niukkojen tukien täydennykseksi. AVEK:n vuonna 2004 teettämän tutkimuksen mukaan tuottajien kokemukset ovat olleet moninaiset. Joissakin yksittäistapauksissa ulkomaisen rahan hintana ovat olleet muun muassa suhteettoman suuret sisällölliset muutosvaatimukset. AVEK:n tutkimuksen mukaan ennuste yhteistuotantojen onnistumiselle on kuitenkin kaiken kaikkiaan hyvä, kun suomalainen on päätuottajana ja että etujen ja haittojen suhde on Suomelle edullinen.

Selvityksen mukaan monet yhteistyökumppanit löytyivät eri koulutusohjelmien myötä syntyneiden kontaktien avulla. Kansainvälisen tuotannon toteuttaminen on suomalaiselle päätuottajalle kovimman tason jatkokoulutusta, jolloin tuottajan on opittava miten hanke kannattaa esitellä, jotta siitä tulisi kiinnostusta herättävä kokonaisuus kansainvälisillä markkinoilla⁷.

Heti kun astutaan rajojemme ulkopuolelle, myös pykäläviidakko kasvaa. Siinä missä Suomessa törmää vielä ”hyvä veli” -mentaliteettiin, täytyy muualla aloittaa suhteiden luominen alusta.

Tutustuin kolmen isoimman rahoitusohjelman sisältöihin ja toimintatapoihin, sekä haastattelin tuottaja Markus Seliniä koskien yhtä kunnianhimoisinta kotimaista elokuvahanketta.

⁷ Hanna Hemilä Karikat ja menestystarinat kansainvälisissä elokuva-alan yhteistuotantohankkeissa 2004

9. Media Desk

Tänä päivänä monet suomalaiset tuotantoyhtiöt ovat hakeneet tuotannollista tukea Media Desk:lta, joka on Euroopan unionin rahoittama audiovisuaalisen alan tukiohjelma. Sen toimintaohjeena on mm. tukea eurooppalaisen elokuvan tekemistä, levittämistä ja markkinointia. Tavoitteena on vahvistaa alan kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Tuen saaminen edellyttää aina kansainvälistä markkinointisuunnitelmaa ja levittämistä, mutta tänä päivänä se alkaa olla kaikilla tuotantoyhtiöillä tavoitteena, jolloin tuen saanti myös Media Desk:lta mahdollistuu.

Tuki ohjelmia elokuvan kannalta on kolme: New talent, yksittäisen hankkeen tuki tai hankepaketin tuki (Slate funding 1 tai 2). Näiden lisäksi tuotantoyhtiöille on olemassa i2i-tuki, jonka tavoitteena on helpottaa rahoituksen saantia pankeilta ja muilta rahoittajilta.

New talent -tuki vaatii, että elokuvan tuottaja on kehitellyt elokuvaa joissakin MEDIA-ohjelman pitkäkestoisessa koulutusohjelmassa (ohjelmat, jotka oikeuttavat New talentiin ovat määrätty ennakoon). Jos yhtiö itsessään ei ole vielä tuottanut mitään, katsotaan yksittäiset työhistoriat päätöksen teon yhteydessä. Fiktio kohdalla tukisummat vaihtelevat 20–50 000€ välillä.

Yksittäisen hankkeen tuki on tarkoitettu vain yhdelle hankkeelle vuoden aikana. Tukea voi hakea, mikäli on tuottanut ainakin yhden animaation, dokumentin, multimedia-tuotteen tai fiktion, joka on päässyt leivitykseen vähintään yhdessä muussa maassa viimeisen 24 kuukauden aikana. Ensikertalaisille MEDIA-ohjelman silmissä riittää kokemukseksi aikaisemman hankkeen levittäminen kansallisella tasolla. Tämän kriteerin arvioimisessa otetaan huomioon myös yksittäisten henkilöiden työhistoria. Muita kriteereitä on mm. että tuotantoyhtiön tulee olla vähintään 12 kuukautta rekisteröitynä sekä mahdolliset aikaisemmin saadut MEDIA-tuet.

Valintaperusteet jaetaan yleisiin ja genrekohtaisiin kriteereihin. Yleisiä piirteitä ovat mm. hankkeen kansainväliset piirteet, konseptin ja käsikirjoituksen laatu ja omaperäisyys sekä lapsille ja nuorille suunnatut tuotannot. Fiktio kohdalla summat ovat 20–50 000€ välillä.

Hanketukipakettia eli slatea voi tuotantoyhtiö hakea useammalle projektille yhtä aikaa. Vaihtoehtoja on kaksi: Slate funding 1 -mallissa tukea haetaan 3-6 projektille, jolloin tuki voi olla 60 000 - 90 000€. Slate Funding 2 -mallissa tukea haetaan kerralla 5-10 projektille, jolloin tuki voi kokonaisuudessaan olla 100 000 - 150 000€. Valintaperusteita ovat yhtiön taloudellinen vakaus ja potentiaali, yritysjohto ja kehityspäällikkö, aikaisemmat kansainvälisesti levitetyt tuotannot, kehityssuunnitelman toteutettavuus, suunnitelmaan kuuluvien hankkeiden laatu ja omaperäisyys, hankkeiden

kansainvälinen potentiaali, yhteistuotannot sekä historia MEDIA-ohjelman puitteissa että rahoitusnäkymät. Mikäli yhtiö pääsee slate-tuen piiriin, täytyy sen hyväksyttää yksittäiset hankkeet komissiolla. Slate-tuki hanketta kohden on 10–50 000€ riippuen hankkeen koosta. Muita huomioon otettavia asioita on mm. että yhtiön tulee olla rekisteröitynä vähintään 36kk, eikä projektia saa vaihtaa enää yhtä helposti kuin ennen.

Media Desk tähdentää vielä, että hakemuksissa tulee olla kaikki tarvittavat asiakirjat eikä epätäydellisiä tai käsinkirjoitettuja hakulomakkeita käsitellä ollenkaan⁸.

⁸ Media Desk Finland: Tuet tuotantoyhtiöille

10. NFTF Eli Nordisk film & TV fund

Useat suomalaiset tuotantoyhtiöt ovat laajentaneet rahoitussuunnitelmansa vuosien varrella myös NFTF:iin. Se koostuu 17 jäsenestä, jotka ovat Pohjoismaiden Ministerineuvosto, Pohjoismaiset elokuvasäätiöt, mukaan lukien SES, sekä pohjoismaisia televisiokanavia, mukaan lukien YLE1 ja Nelonen. Nämä tahot muodostavat NFTF:n, jonka tukipäätökset tekee Ministerineuvoston määräämä johtokunta.

Tukimahdollisuuksia rajaa säännöt, ja tuet ovat aina takaisinmaksettavia. Edellytykset tukien anomuksiin ovat elokuvatuissa seuraavat:

- Hankkeen on sovellettava elokuvateatteriesitykseen, TV-esitykseen tai muuhun levitykseen.
- Hankkeella tulee olla Rahaston arvioinnin mukaan tyydyttävä yleisöpotentiaali Pohjoismaissa.
- Rahasto ei voi osallistua sellaisen hankkeen rahoitukseen, josta on ennakko-ostotai yhteistuotantosopimus sellaisen pohjoismaisen TV-yhtiön kanssa, joka ei kuulu Rahaston TV sopimusosapuoliin.

Rahasto käsittelee hakemuksia jatkuvasti ja päätösaika on 4-6 viikkoa. Erityisesti suositaan aiheita, joiden kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret. Tuen myöntäminen tarkoittaa myös laajoja oikeuksia itse rahastolle. Niihin kuuluu mm. materiaalin käyttöoikeuksia, joista informoimisen vastuu mahdollisille muille rahoitus- ja yhteistyötahoille jää aina tuottajalle.

NFTF jakaa näytelmä- ja TV elokuville kehittämisen-, tuotanto-, levitys- sekä versiointitukea. Tukia voivat hakea ainoastaan Pohjoismaiset tuotantoyhtiöt.

Edellytykset kehitystuen saannille on aina vahvistettu kansallinen perusrahoitus. Ensisijalla ovat näytelmä- sekä TV elokuvat, harvemmin dokumentit. Vaikka hankkeelta olisi evätty kehittämistuki, voi se silti anoa tuotantotukea. Vahvistetun perusrahoituksen lisäksi hankkeella tulee olla takuu teatterilevityksestä vähintään kahdessa pohjoismaassa sekä vähintään yhden rahaston TV-sopimusosapuolen kanssa oleva TV-esityssopimus haettaessa tuotantotukea. Elokuvan, joka hakee levitystukea, edellytetään saaneen hyvän vastaanoton kotimaiselta yleisöltä ja sillä tulee olla tyydyttävä yleisöpotentiaali yhdessä tai useassa pohjoismaassa. Tässäkin tapauksessa tukea voi hakea, vaikka muita tukia ei rahastolta olisi hakenut taikka saanut. Veriointituki on tuki, joka on tarkoitettu elokuvan käännökselle tai dubbaukselle jollekin toiselle pohjoismaiselle kielelle. Lähtökohtaisesti saanti periaatteet ovat samat kuin muissakin tuissa. Etusijalla ovat tietenkin lapsille ja nuorille suunnatut hankkeet.

Koska NFTF tukee hankkeiden kehittämistä ja tuotantoa lainoin, velvoittaa rahasto maksamaan tukisummat takaisin. Rahastolla on myös oikeus osuuteen maailmanlaajuisista tuottoista. Takaisinmaksuvelvoite alkaa, kun tuottajan maailmanlaajuiset tuotot ovat saavuttaneet ennalta määritellyn summan. Esimerkkinä takaisinmaksusta: NFTF:n osuus budjetista 10 %. Tuottajan omarahoitusosuus 10 %. Tuottaja saa tienata ensin omansa pois (n. 125-prosenttisesti). Ylimenevästä tuotosta NFTF ottaa 10 % kunnes on saanut omansa pois 100 %.

Rahaston takaisinmaksuvaatimus tuottajalta ei koske tuottoja, jotka muodostuvat, kun elokuvan kotimaisesta elokuvateatteriensi-illasta on kulunut viisi vuotta. TV-dokumenttielokuvien, TV-elokuvien ja TV-sarjojen kohdalla takaisinmaksuvaatimus ei koske tuottoja, jotka muodostuvat, kun on kulunut viisi vuotta ensimmäisestä kotimaisesta televisiolevityksestä.

Rahastolle on toimitettava tuottoraportit vuosittain, mukaan on liitettävä tilinpäätös ensimmäistä kertaa sitten, kun hankkeen kansallisesta elokuvateatteriensi-illasta on kulunut vuosi; viimeisen kerran tilinpäätös on liitettävä mukaan, kun hankkeen kansallisesta elokuvateatteriensi-illasta on kulunut viisi vuotta. Tilinpäätöksen on oltava tilintarkastajan hyväksymä tai Rahaston hyväksymän tilitoimiston laatima. Raportit lähetetään viimeistään 3 kuukauden kuluessa tilinpäätösajankohdasta.

Hakemukset NFTF:n tulee lähettää aina postitse, oli kyseessä mikä tahansa edellä mainituista tukimuodoista. Rahasto laatii sopimuksen hankkeille, joille on myönnetty tukea. Kehitystuesta tehdyn sopimuksen allekirjoituksen jälkeen tuottajayhtiö ei voi tehdä oleellisia muutoksia hankkeen taloudellisiin tai oikeudellisiin perusteisiin esittelemättä niitä kirjallisesti Rahastolle ja ilman Rahaston hyväksyntää. Sama pätee myös tuotantotuen saamiseen. Tuotantotuen suhteen vaatimukset ovat tietenkin vakuuksien varjolla myös korkeammat ja rahastolle toimitettavien dokumenttien määrä suurempi. Kaikissa tukimuodoissa ensimmäinen NFTF:n maksuerä maksetaan vasta sen jälkeen kun kansallinen päärahoittaja on maksanut ensimmäisen erän eli SES, kanava tai levittäjä. Tästäkin tulee aina lähettää rahastolle erilliset dokumentit⁹.

⁹ Nordisk Film & TV Fond Säännöt 2009

11. Eurimage eli European cinema support fund

EU:n myötä on avautunut mahdollisuus hakea lisärahoitusta projekteille myös Euroopan laajuisesti. Eurimage on vuonna 1988 perustettu rahasto, jonka tavoitteena on tukea eurooppalaista elokuvaa, sen levitystä ja yhteistyötä eri maiden tuottajien kesken.

Päätavoite liittyy Euroopan kulttuuriin. Eurimage pyrkii tukemaan hankkeita, joista heijastuu eurooppalaisen kulttuurin moninaisuus ja niiden yhteneväiset piirteet, jotka viestivät yhteisestä historiasta. Toinen tavoite on puhtaasti ekonominen. Vaikka alaa riivaa kaupallisen menestymisen tarve, haluaa rahasto kohdella elokuvaa myös taiteenalana.

Eurimage pitää sisällään neljä rahoitusohjelmaa:

- Tuotantotuki
- Levitystuki
- Teatterituki
- Rahoitettujen hankkeiden digitointituki

90 % rahoituksesta menee tuotantotukiin ja tukisummat koostuvat kunkin jäsenvaltion lahjoituksista. Jotta rahoitusta voi ylipäättään Eurimagesta anoa, on tuotannossa oltava mukana vähintään kaksi eri jäsenvaltiota, koska kyse on loppujenlopuksi yhteistuotantotuesta.

Tuotantotuen anomismahdollisuuksia on vuodessa viisi ja hakemukset vaadittavine dokumentteineen tulee lähettää postitse pääsihteerille tiettyyn päivämäärään mennessä. Tuottajan tulee olla myös yhteydessä oman maansa lautakunnan jäsenen ennen hakemuksen käsittelyä, jos näin ei ole tapahtunut, peruuntuu hakemus automaattisesti. Pääsihteeri käy hankkeen läpi päätuottajan kanssa ja esittää sen lautakunnalle, joka tekee tukipäätökset. Rahallisesti kyseessä on koroton laina, joka tulee maksaa Eurimagelle takaisin. Tuottajan tulee esittää budjettiin sidottu lainaehdotus, joka käydään läpi sihteerin kanssa. Summan tulee olla perusteltu ja suhteutettu olemassa olevaan rahoitussuunnitelmaan. Tuki ei kuitenkaan saa ylittää 17 % kokonaisbudjetista eikä missään vaiheessa tule ylittämään 700 000€, oli kyseessä millainen budjetti tahansa. Koska kyseessä on yhteistuotantotuki, ei päätuottajan osuus projektista saa olla yli 80 % eikä vähimmäisosuus pienemmillä osakkailla saa alittaa 10 %.

Hakijan tulee täyttää laaja kirjo Eurimagen vaatimuksia, jotka pitävät sisällään niin tuottajaan, yhtiöön kuin sisältöönkin liittyviä säännöksiä. Lautakunnalla on esimerkiksi käytössä pisteytysjärjestelmä, jonka mukaan pisteytetään hankkeen päätekijät

ohjaajasta tuottajaan ja päänäyttelijöihin. Kaikki kriteerit, jotka hakijan ja hankkeen tulee täyttää löytyvät Eurimagen tukiohjeistosta¹⁰.

Itse hanketta tarkastellessa lautakunta pyrkii huomioimaan hankkeen taiteelliset meriitit, taiteellisen ryhmän ja tiimin aikaisemman kokemuksen, hankkeen potentiaaliin emämaan ulkopuolella, kaupallisen menestyksen mahdollisuudet, yhteistuottajien taiteellisen tai teknisen yhteensopivuuden sekä olemassa olevan rahoituksen. Kullekin yhteistuottajalle maksetaan kunkin prosentilliseen osuuteen korreloitavissa oleva summa, mikä pätee myös takaisinmaksuprosenttiin. Mikäli tuottajien sekä Eurimagen kanssa ei ole tehty kirjallista sopimusta 12 kuukauden sisällä hyväksytystä tukipäätöksestä, vanhenee hankkeen rahoituspäätös automaattisesti. Samaa projektia ei voi tarjota lautakunnalle kolmea kertaa enempää.

Lopullinen tukisopimus tehdään seuraavien dokumenttien perusteella: Lopullinen yhteistuotantosopimus kaikkine lisäyksineen, tarkistettu rahoitussuunnitelma, jossa huomioitu myös lautakunnan hyväksyntä, teknisen ja taiteellisen yhteistyön todentaminen ja varmistus hankkeen ammatillisuudesta paikalliselta säätiöltä (Tämä tarkoittaa että SES kirjoittaa erillisen raportin Eurimagelle, jossa se todentaa tekijöiden ammatillisuuden)

Sopimuksen ehdot määrittää Eurimagen pääsihteeri yhdessä osatuottajien kanssa. Sopimusta tehtäessä tulee mukana olla myös mm. osatuotantosopimukset, laaja rahoitussuunnitelma, jossa on mukaan luettu Eurimagen myöntämä tukiosuus, varmistus taiteellisista ja teknisistä yhteistyö- ja tuotantokumppaneista, SES:n sopimukset ja vakuudet ja kaikki mahdolliset todisteet ja sopimukset, jotka saattavat vaikuttaa Eurimagen rahoitussopimukseen. Rahoitusosuus maksetaan kullekin osatuottajalle kunkin rahoitusosuuteen suhteutettuna. Matalien elokuvatuotantotukimaiden (muut paitsi Ranska, Italia, Espanja ja Saksa) osatuottajien on mahdollista saada suurempi osuus tukisummasta, jos kyseessä on muunlainen kuin puhtaasti rahallinen osatuottaminen. Osuus ei kuitenkaan voi alittaa 10 % tai ylittää 50 % kyseisen tuottajan kohdalla.

Ellei toisin sovita, Eurimagen tuki maksetaan kolmessa eri erässä. Ensimmäinen erä eli 60 % koko tukisummasta maksetaan, kun kaikki vaatimukset täyttävä sopimus on allekirjoitettu, tai tuotannon ensimmäisenä kuvauspäivänä. Toinen osuus, joka on 20 % kokonaissummasta, maksetaan, kun tosite ensimmäisen printin valmistumisesta on saatu, kun velvoittavien sopimusten mukainen varmistus jakelusta ja/tai ennakkomyynnistä on saatu niin että ensimmäinen printti ei ole vielä valmis, tai pääsihteerin hyväksytyä lopputekstit. Kolmas ja viimeinen erä, joka on myös 20 % koko summasta, maksetaan, kun varmistus ensi-illasta saadaan. Tällöin Eurimage on hyväksynyt kokonaiskustannukset ja jokaisen osatuottajan menoerät, jotka on esitetty Eurimagen standardien mukaisesti ja varmistettu osallisten tuotantoyhtiöiden

¹⁰ Eurimage Tukiohjeisto 2008

ulkopuolisella kirjanpitäjällä. Niissä tulee näkyä kaikki mahdolliset erot kustannusten ja budjetin välillä, viimeisen rahoitussuunnitelman tilityksen jälkeen, kun on vakuudet omien poissaannista, jotka sisältyvät rahaston hyväksymän rahoitussuunnitelmaan, Eurimagen hyväksytyä DVD ja markkinointi materiaalin kunkin osatuottajamaan kohdalla, lopullisen rahoituksen varmistuttua. Tukisummat tilitetään joko kunkin osatuottajan avaamalle tilille tai yhdelle tilille, jonka on avannut osatuottajista koostuva delegaatio. Tässä tapauksessa jokaiselta osatuottajalta tulee olla kirjallinen hyväksyntä tilin avauksesta. Mikäli tuottaja ottaa completion guarantee -vakuutuksen (loppuunsaattamistakuu), tulee Eurimagen olla yksi sopimuksen allekirjoittaneista ja näin myös edunsaajista.

Itse elokuvan valmistuttua tulee alku- ja lopputeksteissä olla selkeästi mainittu Eurimagen osallisuus hankkeessa, kuten myös kaikissa elokuvan markkinointimateriaaleissa. Rahaston tulee myös hyväksyttää alku- ja lopputekstit. Mikäli näin ei toimita, voi rahasto vetää tukensa hankkeelta. Lopullinenokuva tulee myös lähettää DVD:nä rahaston pääsihteerille.

Takaisinmaksuperiaate Eurimagessa toimii hyvin samanlaisin periaattein kuin NFTF:llä eli Eurimagen:n osuus budjetista 10 %, tuottajan omarahoitusosuus 10 %. Tuottaja saa tienata ensin omansa pois (n. 125-prosenttisesti). Ylimenevästä tuotosta Eurimage ottaa 10 % kunnes on saanut omansa pois 100 %. Rahasto on tarkkaan määritellyt sääntöstöissään mitkä tulot katsotaan tuottajille eduksi ja mitkä ovat vähennyskelpoisia laskettaessa takaisinmaksuosuuksia. Tuottajien on myös raportoitava hankkeen kaupallisesta menestyksestä ensimmäisestä kaupallisesta esityskerrasta lähtien kahden vuoden ajan. Jokaisen osatuottajan tulee myös raportoida hankeen kaikista kaupallisesta käytöstä. Rahastolla on myös oikeus nimetä erillinen perintäasiamies, mikäli se katsoo sen tarpeelliseksi.

Mikäli osatuottajat haluavat muuttaa hanketta, tulee heidän ilmoittaa siitä pääsihteerille etukäteen ja toimittaa tälle kaikki tarvittavat dokumentit kuten alkuperäisessäkin hankkeessa. Mikäli hankkeessa tehdään perustavaa laatua olevia muutoksia taiteellisessa tai rahoituksellisessa rakenteessa, täytyy ne hyväksyttää johtokunnalla. Muiden muutosten hyväksyntä pääsihteerillä riittää.

Eurimagen tuki peruutetaan automaattisesti, mikäliokuva ei ole esitysvalmis jokaisessa osatuottajamaassa tukisopimukseen kirjattuun päivämäärään mennessä. Tuki peruutetaan myös silloin jos tuottaja ei kykene vastaamaan tukisopimuksessa esitettyihin vaatimuksiin. Mikäli johtokunta toteaa että tuottajalla on ollut pätevä syy aikarajan ylitykselle tai tuotannon loppuun saattamiselle, saattaa se jättää tukipäätöksen voimaan.

Mikäli hakemus ei mene johtokunnassa läpi, siitä ei voi valittaa. Riitatilanteissa kumpikin osapuoli nimeää erillisen sovittelijan ratkomaan tilannetta. Kolmannen sovittelijan tulee olla hankkeeseen nähden puolueeton. Mikäli kolmatta sovittelijaa ei ole nimetty neljän

kuukauden kuluttua riitatilanteen synnystä, nimeäminen siirtyy Euroopan Unionin Ihmisoikeusistuimelle. Mikäli osapuolet pääsevät yhteisymmärrykseen, yksi kummankin osapuolen hyväksymä sovittelija riittää. Sovittelijan tai sovittelijoiden päätös tulee olemaan pysyvä eikä siitä voida valittamaan. Eurimage pitää myös oikeutenaan tulkita kaikkia yllä olevia ja kirjattuja säännöksiään¹¹.

¹¹ Eurimage Tukiohjeisto 2008

12. Yhteenveto ulkomaisista rahoittajista

Kansainvälisten rahastojen kanssa toimimisesta voitaneen todeta, että kannattaa varustautua vakaalla suunnitelmalla ja kärsivällisyydellä toimiessaan lupaviidakossa.

Tuottaja Aleksy Bardy yksinkertaisti muun muassa Media Deskin, Eurimagen ja NFTF:n rahoituspakettien erot seuraavasti:

”Media Desk on kansallinen organisaatio, joka jakaa tietoa ja neuvoja Media -ohjelman tukien hakemisesta. Mediasta voi hakea tukea leffojen kehittelyyn (single tai slate), TV-levitykseen (käytännössä TV-ohjelmien tuotantotukea) ja erilaisiin levitykseen liittyviin asioihin, mutta ei pitkien elokuvien tuotantoon.

Media seuraa yhtiöiden kansainvälisyyttä mutta ei vaadi yhteistuotantoja. Media on EU:n ohjelma.

Eurimage on Euroopan neuvoston ohjelma, joka jakaa tuotantotukea pitkille elokuville, jotka ovat usean maan yhteistuotantoja.

Käytännössä tuottaja voi hakea Mediasta tukea kehittelylle ja Eurimagesista tuotannolle.

NFTF jakaa kaikkea, kehittelyyn ja tuotantoon, TV- ja leffahankkeisiin. Tuotantotukea saa vain top financingina eli viimeisenä mukaan kun kotimaiset lähteet ovat jo kunnossa.

Kansainväliset mahdollisuudet ovat oikeastaan täysin eri asia, mutta Media ja NFTF ovat aina hyvä idea ja Eurimages on hyvä idea jos on oikeasti rahaa muista maista (20 % yhdestä maasta tai 30 % yhteensä kahdesta maasta). Niillä saa budjettia kasvatettua.

NFTF ja Eurimages ovat lainoja, jotka pitää maksaa takaisin jos leffa tuottaa, mutta ehdot ovat hyvin kohtuullisia”.

13. Case Mannerheim

Kiinnostuin hankkeen rahoittamisesta, koska suunnitelmat sen tekemiseen ovat Suomen mittakaavassa isot. Sen budjetiksi on arvioitu 10 miljoonaa euroa, jolloin se olisi isoimmalla budjetilla tehty kotimainen elokuva ikinä. Ajattelin että antamalla jonkinlaisen käsityksen tämän kaltaisen elokuvan esituotannollisista vaiheista ja haasteista, arkipäiväistäisin elokuvantekoon liittyviä kliseitä.

Haastattelin tuottaja Markus Seliniä koskien elokuvan rahoitussuunnitelmia keväällä 2008, jolloin hän kertoi seuraavaa:

”Tällä hetkellä Mannerheim on niin sanotusti jäissä, mutta sen tekemistä ei ole hylätty vaan lykätty uusien rahoitusmahdollisuuksien löytymisen toivossa. Rahoituksellisesti, jos Mannerheimia ajatellaan, liikkeelle lähdettiin kotimarkkinoiden eli Suomen oikeuksien myynnistä. Ne käsittävät tässä tapauksessa teatteri- ja DVD-levitysoikeudet, jotka menevät yhdessä paketissa. Niiden jälkeen tulee kysymykseen TV-esitysoikeudet. Mannerheimin kohdalla kanavasopimus on tehty MTV3:n kanssa. Suomen pay-TV:n eli kaapelikanavien oikeuksien myynti on vielä avoin. Nordisk Film omistaa nykyään Solar Filmsin, joten on luonnollista, että Pohjoismaisista oikeuksista ja elokuvan levittämisestä sen kautta on sovittu alusta lähtien. Koska hankkeen levityskanava Suomessa on MTV3, NFTF:n rahoitusta ei voida hakea, sillä kanava ei ole jäsenenä neuvostossa.

Keskusteluja Pohjoismaisista TV-oikeuksista on käyty sekä Tanskan että Ruotsin yleisradioyhtiöiden kanssa ja haluamme uskoa, että pystymme myymään TV-oikeudet erikseen ennen kuin elokuvaa aletaan kuvata. Elokuvan etuna on, että kaikki Pohjoismaat ymmärtävät Mannerheimin merkityksen, Pohjoismaiden historiassa. Hän on ollut keskeinen hahmo historiassa Suomen ja Venäjän rajan takia ja muistakin syistä.

Normaalisti elokuvalla etsitään ulkomaisten oikeuksien myyjä, joka myy muun maailman oikeudet. Tässä tapauksessa on kuitenkin edetty hiukan eri reittiä, koska Mannerheimin elämä on koskettanut monia eri maita. Tästä syystä on haluttu etsiä yhteistyökumppaneita myös muualta. Venäjällä neuvottelut ovat olleet pitkällä, mutta ihan yhtä hyvin ne voisivat olla vielä aloittamatta, koska Venäjä on niin vaikea maa saada vietyä sopimusta loppuun asti. Baltian maiden kanssa on neuvoteltu pitkään ja esimerkiksi osa elokuvasta tullaan varmasti kuvaamaan jossain Baltian maassa – esim. Liettuassa – että saadaan osakompensaatio sieltä tuottamisesta.

Saksa on erittäin mielenkiintoinen rahoitusmaa Euroopassa, koska Saksassa on erilaisia alueellisia rahastoja. Tällöin ongelma vain on, että silloin halutaan, että elokuvaa myös

kuvataan Saksassa. Ei riitä, että esimerkiksi meikkaaja tulee paikalle tai että tehdään jälkityötä Saksassa. He haluavat, että elokuvaa myös fyysisesti kuvataan paikan päällä.

Mannerheimin suhteen on neuvoteltu myös Englantiin ja Puolaan, mutta se lopullinen palapeli tulee ratkeamaan yhdellä iskulla. Sitten kun yksi maa laukaisee sen, että on mukana, muutkin maat yleensä lähtevät mukaan. Tällä hetkellä, jos rahoituskartasta katsotaan, vaikka olisi 40 % tyhjää niin yksi pala kun osuu niistä puuttuvista, muut saattaa tulla samalla iskulla tai sitten eivät. Tämähän on se kaikkein hankalin vaihe tuotannossa, koska tiedetään, että on pakko tehdä ja mennään tekemään. Sitoutumiset ovat niin pitkällä että kuolema tulee, ellei elokuvaa tehtäisi, koska toisaalta rahoitus on saatava. Eli tämä on se uhkapelivaihe, joka tavallaan on joka leffassa mukana.

Se, että suomalaiselle elokuvalla lähdetään hakemaan rahoitusta myös ulkomailta, on aina sidoksissa elokuvan sisältöön. Esimerkiksi Kummeli -tyyppiselle elokuville olisi äärimmäisen vaikea perustella ulkomaista rahoitusta, koska konseptia yksikseen on vaikea kuvitella esitettäväksi Suomen rajojen ulkopuolelle. Vastakkaisista tapauksista hyvinä esimerkkeinä ”Mannerheim”, ”Musta Jää” ja ”Niko”-piirretty. Näillä elokuvilla on sisällöllisesti mahdollisuus ja näin myös tavoitteena kansainvälinen menestys. Silloinhan se on aivan normaalia sijoittaa elokuvaan kuin mihin tahansa muuhunkin liiketoimintaan. Kukaanhan ei tee elokuvaa mahdollisimman pienelle yleisölle, vaan kaikki tavoittelevat mahdollisimman suurta yleisöä ja sen suuren yleisön tavoittamiseen tarvitaan elokuva, jonka aihe on mahdollisimman universaali. Tuottajalla on oltava näkemystä rajoja ylittävistä projekteista ja on ihan turha hakata päätään seinään huonon projektin kanssa, joka ei voi kiinnostaa muita. Siinä vaiheessa on turha mennä jonkun paremman projektin kanssa keskustelemaan sopimuksista, jos on aikaisemmin kyllästyttänyt ihmiset ja ajanut ne seinään jollain mitättömällä hankkeella ja itsepäisesti uskonut siihen, että tämä on kansainvälinen leffa.

Nykyään rahoitusten hankkiminen vaatii valtavan määrän erilaisia dokumentteja, tositteita, vakuuksia yms. Pitää olla käsikirjoitus, täytyy olla kirjeitä eri rahoittajilta ja yhteistyötahoilta. Pitää olla erilaiset ”break downit”, mikä sekin on puhdasta automaatiota, koska ohjelmat tekevät ne valmiiksi. Pitää olla osaava henkilökunta, joka osaa oikeasti kertoa projektista. Sopimuksia ja yhteistyökumppaneita lähestyessä tulee olla äärimmäisen hyvin valmistautunut. Mitä enemmän ihmisiä on kiinnitetty projektiin, joilla on painavat krediitit, jotka ovat tehneet hyviä elokuvia aiemmin, sen parempi. Tulevaa hanketta pitää myös pystyä vertaamaan johonkin olemassa olevaan projektiin, jolla antaa referenssiä elokuvan tyyliä ja genrestä muutoinkin. Pitää pystyä mahdollisimman nopeasti kertomaan millaisesta elokuvasta on kyse ja kenelle sitä suunnataan, mihin maihin sitä suunnataan ja minkä kielinen se on. Kaikki tämä on todella tärkeää.

Kun ulkomaille lähdetään rahoitusmielessä hanketta markkinoimaan, kuka sitä myy ja miten sitä myydään, kannattaa suunnitella tarkkaan. Miten sitä markkinoidaan, millaista

markkinointimateriaalia on olemassa. Pitää olla synopsista – pitkää, lyhyttä ja keskipitkää. Käsikirjoituksesta tulee olla useampia versioita, mutta loppujen lopuksi paperia saa olla korkeintaan yksi pakka. Kaikkien pohjalla pitää olla luottamus tekijöitä kohtaan. Jos ei ole valmistumisvakuutusta, pitää olla tosi vahvat track recordit, että pystyy tekemään elokuvan loppuun. Jos on valmistumisvakuutus, silloin voi sen ongelman siirtää, että elokuva ei valmistuisikaan. Etenkin Yhdysvalloissa tämä on iso ongelma. Siellä aloitetaan usein filmejä, jotka eivät koskaan valmistu. Se ei ole Euroopassa niin iso ongelma, koska täällä useimmiten leffat tehdään valmiiksi. Suomessa elokuvia ei välttämättä edes vakuuteta. Meillä tehdään paljon filmejä ilman vakuutuksia – periaatteessa melkein kaikki.

Kaikkien kannalta, jotka ovat mukana ja ovat kokonaisvastuussa, on tärkeää mitä on tehnyt aikaisemmin ja miten hankkeet ovat menestyneet. Ei ole harvinaista, että rahoittajilta tulee kyselyjä miten tekijöiden aikaisemmat elokuvat ovat menestyneet eri maissa. Rahoittajat ovat usein todella tarkkoja siitä, mitä he rahoittavat. Selin toivoisi tuottajana, että he saisivat elokuvallensa rahoituksen eikä sen jälkeen heitä häirittäisi elokuvan teon suhteen. Nykyään rahoittajat ovat tarkkoja siitä että raha myös päätyy ”kankaalle”. Rahojen on näytävä lopullisessa tuotteessa. Maailmassa on paljon, paljon rahaa elokuvaan, mutta sen löytäminen projekteihin on se vaikein juttu. Sen eteen tehdään paljon työtä.

Suomessa on se ongelma, että meiltä puuttuu, Aki Kaurismäen ohella, kansainvälisesti ”benchmarkattu”, kansainvälisesti menestynyt elokuva. Karrikoidusti, Suomesta ei ole vielä koskaan tullut kansainvälisesti menestynyttä elokuvaa. Esimerkiksi Ruotsilla ovat mahdollisuudet auenneet Lukas Moodysonin *Fucking Åmål*in jälkeen, Tanskalla on von Tier ja dogma ja Norjalla on Elling. Meillä ei ole mitään, ei mitään. Aki Kaurismäen ongelma – muiden suomalaisten kannalta – on se, että hän tekee niin oman näköisiä elokuvia. Tavallaan muut kärsivät ulkomailla siitä, että kun me tarjoamme suomalaista hanketta, joka ei ole Aki-kerrontaa, ihmiset ovat pettyneitä. Suomalaiset elokuvat ovat ihan samannäköisiä kuin muutkin pohjoismaiset – teknisesti ja rakenteeltaan, mutta ihmiset pitävät suomalaisia kummajaisina – Akin takia. Aki on luonut niin hienon ”tavaramerkin” itselleen, että se myy itse itsensä ja me muut suomalaiset olemme joutuneet hiukan sen jalkoihin. Meillä ei ole ollut yhtään niin valovoimaista elokuvaa, että me pärjäisimme. Elokuvan tulisi erottua Kaurismäkeläisestä kerronnasta, mikä ei ole helppoa, ja oltava silti kiinnostava ja uskottava. Sitä on moni yrittänyt monena vuonna.

Toiveena olisi, että Mannerheimin avulla saataisiin olemassa oleva verkosto. Kun meillä on hyvä käsikirjoitus, voisimme ottaa yhteyttä heihin, jotka ovat aiemminkin tehneet meidän kanssamme yhteistyötä ja tienanneet elokuvillamme ja saisimme heidät helpommin mukaan muihinkin projekteihin. Sehän on kaiken A ja O. Kaikkihan siihen pyrkivät, mutta se ei ole mikään helppo paikka, se vaatii hirveästi työtä ja onnistumisia”. Selin haluaisi lopuksi sanoa alalle ryhtyville, että ensin pitää olla peruspalikat kunnossa. ”Pitää tietää mitä tekee ja verkostoituminen on kaiken pohja. Ilman sitä, jos ei ole

ketään kenelle soittaa, ei ole ketään joka vastaa. Kontakteja ei kuitenkaan kannata ensimmäisenä lähteä luomaan Cannesin kaltaisiin massatapahtumiin, vaan keskittyä pienempiin festivaaleihin, joissa ehtii tutustua tekijöihin ja rahoittajiin. Näissä tapahtumissa elokuva on universaali kieli ja hankkeista ehtii keskustelemaan perinpohjaisesti”.

13.1 Haastatteluosuus 2

Ensimmäisen haastatteluosuuden jälkeen tuli kuluneeksi n. 18kk, jonka aikana Mannerheimin hankkeen suunnitelmat muuttuivat radikaalisti.

Haastattelin Markus Seliniä uudelleen syksyllä 2009, jotta kaikille asiasta kiinnostuneille piirtyisi mahdollisimman tarkka kuva siitä, kuinka suhdanneherkkää ja arvaamatonta elokuvan tekeminen ja rahoittaminen voi olla.

”Suurimman muutoksen sai aikaan se, kun Solarfilms:n emoyhtiössä Nordisk Filmillä tapahtui iso organisaatio- ja johtajamuutos. Samalla kertaa yhtiö luopui kaikista tätä ennen tehdyistä hankkeista mukaan lukien Mannerheimista. Näin ollen isoin osa suunnitellusta rahoituspaketista jäi tyhjäksi, kun suunniteltu levittäjä vetäytyi hankkeesta. Tällä hetkellä Mannerheimista on kaksi levittäjätarjousta, joiden budjetillinen kattavuus ei ole yhtä laaja kuin oli toivottu. Tämä taas lisää paineita muun kakun kattamiseen. Selin kertoi myös että tuottajan omavastuu eli yhtiön oma rahoitusosuus kasvaa tämän kaltaisten lykkäysten myötä automaattisesti. Uhkapelit on kuitenkin jo pelattu. Kuvaamaan mennään, vaikka mikä olisi.

Muita edistysaskeleita on mm. Liettuan lähteminen osatuottajaksi. Kustannuksellisesti yhteistyö on kannattava, koska esimerkiksi kuvauksien vieminen ei tule kohtuuttoman kalliiksi. Muistaa yhteistyömaista Puola on noussut vahvaksi osatuottajamaaksi Liettuan rinnalle. Neuvottelut Saksan ja Englannin kanssa ovat edelleen kesken. Näiden kahden maan ongelmana on se, että kummankin vaatimukset rahoittamisummille saattavat loppujen lopuksi tulla maksamaan enemmän kuin sijoitettu summa. Esimerkkinä jälkitöiden vieminen Englantiin: Brittiläinen yhtiö sijoittaa 500 000€ elokuvaan, vastineeksi että koko hankkeen jälkityöt tehdään siellä. Jälkitöiden hinta olisi tällöin miljoonan. Kuulostaa hyvältä, mutta huomioon on otettava, että samalla Solarfilms luopuisi suurimmasta osasta mahdollisuuksia vaikuttaa jälkitöihin, mukaan tulisi laskea myös ohjaajan, leikkaajan ja tuottajan matkustaminen ja oleskelu ym. juoksevat kulut. Näin ollen diili tulee yhtiölle kalliiksi, kun miettii että jälkityöt voisi ostaa 600 000€ ja yhtiöllä olisi kaikki sanavalta tekijöistä, työn jäljestä jne. Saksan kanssa ongelmat ovat samansuuntaiset. Sijoitettu summa ei loppujen lopuksi tule kattamaan välttämättä kaikkia kustannuksia, joita osatuottajan mukana olo tulisi vaatimaan.

Pohjoismaista Ruotsin ja Tanskan televisio-oikeuksien myynti yleisradioyhtiöille on siirretty siihen vaiheeseen, kun itse elokuva on jo kuvattu. Kummallakaan maalla ei ole rahaa sijoittaa elokuvaan ennen valmista pakettia. Kutakuinkin sama tilanne on muun maailman levitysyhtiön kanssa.

Lykkäämisen vaikutukset alkuperäisen työryhmän koostumukseen tullaan näkemään vasta siinä vaiheessa, kun varmistus kuvausten alkamiselle on saatu. Ymmärrettävää on että osa ei tule pääsemään enää kuvausvaiheeseen sitouduttuaan muihin hankkeisiin”.

Mannerheim elokuva elää kriittistä aikaa ja kuten Selin totesi jo 18 kuukautta sitten: ”yksi pala saattaa ratkaista koko paketin”. Tällä hetkellä arvio on, että seuraavan kahden viikon aikana tullaan tekemään isoja päätöksiä. Toiveissa on, että ensimmäiset talvikuvat päästäisiin tekemään jo tämän talven lumille. Jäämme siis jännityksellä seuraamaan tilannetta. Valitettavasti tähän en pysty enää lopputulosta raportoimaan.



14. Loppusanat

Edellä olen käynyt läpi kotimaisen elokuvan rahoitusviidakkoa.

Kuten aluksi jo mainitsin, peruseriaatteet ovat yksinkertaiset, mutta kun kyseessä on ihmisten tekemät päätökset ja byrokratia, on pitkäjänteisyydellä ja periksiantamattomuudella kysyntää.

Ihmistuntemuksella ja suhteiden luomisella on myös vankka paikkansa elokuvanteon piireissä, varsinkin Suomen kokoisessa maassa. Se kuka sinut tuntee ja keneen olet tehnyt vaikutuksen, vie usein pitemmälle, kuin se mitä olet esimerkiksi opiskelujen aikana koulussa tehnyt. Suhteiden luominen, kannuksien kerääminen ja kokemuspankin kartuttaminen ovat niitä välineitä, jotka auttavat elokuvanteossa alkuun. Kuten myös edellä voi huomata, ristiriitaisuuksia syntyy ja niistä selviytyminen ja selvän ottaminen onnistuu vain tekemisen kautta.

Selvää myös on, että rahat ovat Suomessa tiukalla. Vaikka kotimaisen elokuvan katsojamäärät ovat huippuluokkaa, piirit ovat pienet ja hyvienkin kavereiden kesken joudutaan tappelemaan samasta ruhosta. Nina Otva uskoo kuitenkin että valtiollisen rahoituksen määrä tulee nousemaan vielä skandinaaviselle tasolle. Se, koska näin tulee tapahtumaan, jää nähtäväksi.

Mitä tulee kotimaisen elokuvan kansainväliseen menestymiseen, pahaa pelkään, että mahdollisuudet ovat rajalliset. Nähtäväksi jää avaako Helsinkifilmin ”Pihalla” elokuvan kaltaiset uudet kokeilut mahdollisuuksia venyttää ja laajentaa suomalaisen elokuvan katsojakuntaa muualle Eurooppaan. Pelkällä suomenkielellä ja perhehelvettikuvauksilla tämä tuskin olisi mahdollista.

Tuntuu myös että elokuva jakaa tekijöitäänkin voimakkaasti eri kasteihin. Niihin, jotka puoltavat kansallista taide-elokuvan tekemistä ja pitävät kaupallista elokuvaa kotimaisten tuotantojen kuoliniskuina ja heitä, jotka haluavat nähdä suomalaisen elokuvan pärjäävän ruotsalaisten ja tanskalaisten elokuvien rinnalla lisäämällä sisältöjen kaupallista vetovoimaa.

Elokuvanteon tulevaisuutta ja sen rahoittamista tulee varmasti helpottamaan myös Suomessa tuotesijoittelun mukana tuomat markkinointi mahdollisuudet, yhteistyökumppanuudet ja jopa selkeä rahoitus. Toistaiseksi tuotesijoittelu on ollut kotimaassamme kuitenkin vielä lapsen kengissä, jos verrataan Yhdysvaltojen tapaan. Niin pitkälle tullaan tuskin Suomen kokoisessa maassa menemään, mutta mahdollisuuksia tämäkin tulee kaupallisen elokuvan puolella laajentamaan. Jopa Yleisradio on höllentänyt suhtautumistaan erilaisten logojen ja tuotteiden näkymisessä ostamisissaan elokuvissa.

Muu ansaita mahdollisuus elokuvassa siirtyy enenevässä määrin DVD- ja Blue Ray jakelun puolelle, mutta koska ja kuinka paljon, jää nähtäväksi. Myös sosiaalisen median kasvavat vaikutukset ja kanavien lisääntyminen alkavat vaikuttamaan niin elokuvien mainontaan kuin jakeluunkin. Teknologian kehittyminen ulottuu myös elokuvan piiriin, mikä tekee rahoituksesta entistä mielenkiintoisempaa.

Jos katsotaan puhtaasti katsojalukuja, kaupallisella elokuvalla on lippuluukuilla isompi menekki kuin ns. marginaalielokuvilla myös Suomessa. Tähän mennessä katsotuin kotimainen elokuva on elokuvateattereissa edelleen Tuntematon sotilas. Jos mukaan otetaan Internet ja sen suomat mahdollisuudet, on Star Wreck: In the Pirkinning katsotuin suomalainen elokuva 9 miljoonalla nettilatauksella.

15. Lähdeluettelo ja -aineisto

Lähdetiedot:

- Haastattelut: Jarkko Hentula, Nina Otva, Erkki Astala, Lasse Hyyti, Alekski Bardy ja Markus Selin
- Suomen elokuvasäätiön tukiohjeet:
<http://www.ses.fi/dokumentit/Tukiohjeet.pdf>
- AVEK:n tukiohjeet:
http://www.kopiosto.fi/avek/tuen_hakeminen/tukiohjeet/fi_FI/yleista/_files/78005465443598393/default/AVEK_Tukiohjeisto_07-08.pdf
- Media Desk Finland: <http://www.mediadesk.fi/kehittel.shtml>
- Eurimage:n tukiohjeet:
http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/Source/Regulations/CE_Eurimages%20-%20Guide%20coproduction%20GB%20_%202008.pdf
- Nordisk TV_ & Film Fund säännöt 2009:
http://www.nordiskfilmogtvfond.com/managed_assets/files/finn2feb09.pdf
- Hanna Hemilä: Karikat ja menestystarinat kansainvälisissä elokuva-alan yhteistuotantohankkeissa. Avec-julkaisu 2004
- Suomen elokuvasäätiön elokuvavuosi 2008:
<http://www.ses.fi/dokumentit/Elokuvavuosi%202008.pdf>